

Dr Filip Cieply

Sprawozdanie z konferencji naukowej
**„Więziennictwo lubelskie
w hołdzie Janowi Pawłowi II”**

Lublin, 10 czerwca 2008 roku

Ważnym elementem licznych zagranicznych pielgrzymek Ojca Świętego Jana Pawła II były wizyty składane w zakładach karnych. Papież, kierowany słowami Chrystusa „Byłem w więzieniu, a odwiedziliście Mnie” (Mt 25, 36) głosił orędzie nadziei ludziom wyłączonym ze społeczeństwa za sprawą popełnionych przestępstw, a także tym, którzy starają się na co dzień pomóc im w powrocie do życia w społeczeństwie. Przy wielu okazjach Jan Paweł II przemawiał do osób skazanych, służb penitencjarnych, prawników i polityków, wskazując nie tylko na sens karania, ale przede wszystkim na to, kim jest człowiek poddawany karze, na jego wolność, godność i odpowiedzialność. Z bogactwa nauczania papieża w tym zakresie czerpią od kilku lat zarówno ludzie nauki, jak i praktycy wymiaru sprawiedliwości¹. W ten nurt wpisała się także zorganizowana dnia 10 czerwca 2008 r. w Lublinie konfe-

rencja naukowa pt. „Więziennictwo lubelskie w hołdzie Janowi Pawłowi II”, której organizatorami byli Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II oraz Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Lublinie. Spotkanie odbyło się w sali konferencyjnej Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Lublinie i zgromadziło przedstawicieli władz Służby Więziennej z całej Polski, kapelanów więziennych, pracowników ośrodków naukowych, wolontariuszy pomagających skazanym oraz dziennikarzy.

Uczestników powitał płk Jerzy Nikołajew, Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Lublinie, który moderował obrady. Konferencję otworzył prof. dr hab. Franciszek Fert, prorektor KUL, który przypomniał, że Jan Paweł II zawsze szukał kontaktu z ludźmi najgorzej się mającymi, czego wymownym symbolem było spotkanie z jego niedoszłym zabójcą Ali Agcą. Jan Paweł II dał przy tym

¹ Zob. *Nauczanie Jana Pawła II do więźniów i służb penitencjarnych*, red. J. Świtka, M. Kuć, Lublin 2006; *Instytucje prawa karnego na tle nauczania Jana Pawła II*, red. A. Grześkowiak, Lublin 2006.

wzór służby wobec ludzi nie tylko dobrych, ale także tych, „którzy się źle mają”.

Jako pierwsza zabrała głos s. prof. dr hab. Zofia Zdybicka (KUL) przedstawiając referat nt. „Kim jest człowiek według Jana Pawła II”. Prelegentka wskazała, że jednym z istotnych dokonań Jana Pawła II była postępa myślenia w zakresie prawdy o człowieku. Już na początku pontyfikatu papież stwierdził, że współczesna kultura znajduje się w głębokim kryzysie, u którego źródła leży błędne rozumienie człowieka. Współcześnie człowieka redukuje się do istoty materialnej, żyjącej tylko na ziemi lub uważa się, że jest całkowicie wolny, czy wreszcie poddaje się go panowaniu różnych struktur, co prowadzi do totalitaryzmu. Jan Paweł II podkreślał, że człowiek jest osobą, czyli istotą świadomą i wolną, samodzielnym, dynamicznym podmiotem swoich działań. Jako istota rozumna człowiek może poznać otaczający go świat i samego siebie, doświadcza siebie jako sprawcę świadomych i wolnych czynów. Człowiek ma boskie pochodzenie i przeznaczenie. Posiada wielką wartość i wielką godność. Jest celem samym w sobie. Człowiek nie rodzi się gotowy, jest bytem dynamicznym, ma możliwości, które rozwijane spełniają go. Spełniając czyn świadomy i wolny człowiek tworzy siebie, nadaje swojemu życiu kierunek. Przez świadome czyny moralne człowiek staje się dobrym lub złym człowiekiem. Ludzka wolność nie jest absolutna, ale zależna od prawdy o dobru. Wolność wiąże się z odpowiedzialnością za swoje czyny przed samym sobą, innymi,

społecznościami, Bogiem. Ostatecznym kluczem do zrozumienia rzeczywistości człowieka jest Jezus Chrystus, którego przyjęcie nie niszczy osobowej struktury osoby, ale pozwala odnaleźć najgłębszą wielkość, godność i wartość własnego człowieczeństwa.

Jako kolejny zabrał głos prof. dr hab. Franciszek Fert, który wygłosił referat nt. „Jan Paweł II – Poeta”. Prelegent podkreślił, że poezja Jana Pawła II to istotna część jego dialogu ze współczesnością. Wpływ na jego drogę artystyczną miały spotkania mistrzów poetyckich: Adama Mickiewicza, Cypriana Norwida; mistrzów polonistycznych: Stanisława Pigonia, Kazimierza Wykę, myśliciela Romana Ingardena, prostego robotnika Franciszka Łabusia, wybitnego człowieka teatru Mieczysława Kotlarczyka, wielkiego sługę Kościoła kard. Stefana Sapiehę i innych. Droga artystyczna doprowadziła Karola Wojtyłę do rozpoznawania Chrystusa w każdym człowieku. Świadectwem tego są dzieła poetyckie od wczesnej „Pieśni o Bogu ukrytym” (1944), przez dojrzałe poematy jak „Myśląc Ojczyzna”, aż do „Tryptyku Rzymskiego” (2003). W każdym tym dziele powraca myśl, że człowiek ma odciśnięty na swoim obliczu profil Boży.

Ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek w referacie „Karol Wojtyła – Nauczyciel i Mistrz” przywołał wspomnienia z czasów, w których pracował razem z kard. Wojtyłą w Katedrze Etyki KUL. Referent wspominał o wewnętrznym spokoju Mistrza, który potrafił łączyć życzliwość z krytycyzmem, cierpliwą analizę z szukaniem głębokiej syntezy. Prof. Wojtyła lubił wydobywać ze stanowisk sobie przeciw-

nych wątki, który przy bliższym wejrzeniu okazywały się komplementarne i wzajemnie ubogacające. Tak starał się łączyć filozofię bytu z fenomenologią, respekt dla tradycji z uszanowaniem myśli nowożytnej i współczesnej, analizę ściśle filozoficzną z wrażliwością teologiczną. Kard. Wojtyła nie pobierał pensji za pracę w KUL, ale dzielił ją na stypendia dla studentów oraz wspierał pracę Katedry. Obciążony wieloma obowiązkami robił wszystko to co musiał, ale i tylko to co musiał. Artykuły i książki pisał najczęściej w swojej kaplicy, gdzie trudno było korzystać z warsztatu naukowego, stąd pierwsze wydanie dzieła „Osoba i czyn” nie zawiera żadnego przypisu. Prof. Karol Wojtyła chętnie przystępował do dyskusji, ale nie lubił powierzchownych utarek słownych. Nigdy nie wykorzystywał niezręczności i językowych potknięć oponenta, tym bardziej stronił od wszelkiej złośliwości. Głosy krytyczne skłaniały go do próby pozytywnego i całościowego wyjaśnienia problemu. Fascynacja człowiekiem wpływała u Mistrza z fascynacji Bogiem i do niej prowadziła.

Jako kolejny wystąpił ks. prof. dr hab. Stanisław Zięba, prorektor KUL, który przedstawił referat nt. „Problem odpowiedzialności za przyrodę w nauczaniu Jana Pawła II”. Prelegent zwrócił uwagę, że istnieje ścisły związek między religią a kosmologią. Teologiczna refleksja powinna coraz częściej obejmować problematykę ekologiczną, choćby z tego względu, że odpowiedzialnością za dzisiejszy stan środowiska obarcza się chrześcijaństwo. Jan Paweł II mówił, iż jedynie wtedy, gdy uznamy, że świat został stworzony przez

Boga możemy odkryć obiektywny porządek moralny, który można ująć w kodeks postępowania w środowisku naturalnym. Podkreślał też, że ludzie zostali ustanowieni przez Boga zarządcami ziemi, by ją uprawiali i strzegli, stąd wynika to co nazywamy powołaniem ekologicznym. Ojciec święty alarmował jednocześnie, że człowiek oddala się od planów Boga dotyczących świata stworzonego. Nie wolno nigdy zapominać, że ziemia należy do Boga, chociaż Bóg powierzył ją ręką człowieka. Chrześcijanie winni się wywiązać z obowiązku, jaki na nich spoczywa zgodnie z Bożym planem stworzenia. Należy nauczyć człowieka właściwej relacji z przyrodą. Prelegent rozwinął problem odpowiedzialności człowieka za przyrodę oraz wskazał na fałszywe z punktu widzenia antropologii chrześcijańskiej ideologie ekologiczne.

Prof. dr hab. Alina Rynio w referacie pt. „Źródła nadziei tkwiące w pedagogicznym przesłaniu Jana Pawła II” stwierdziła, że nauczanie Jana Pawła II może być źródłem nadziei i będzie takim w przyszłości, ponieważ on sam był i jest nadal nosicielem i świadkiem niezawodnej, bo gwarantowanej przymierzem Boga z człowiekiem, nadziei i atrakcyjności osobowej. Myśl pedagogiczna Jana Pawła II może być traktowana jako cenne źródło nadziei, ponieważ jest tym samym typem zamysłu, jaki można spotkać na kartach Biblii – prorocy, apostołowie, męczennicy nie ulękli się przed mocą władz, ale w każdej okoliczności życia oczekiwali zbawienia, które pochodzi od Boga. Według Jana Pawła II wychowywać to wprowadzać w system Bo-

z tego prawa, w przestrzeń tego co prawdziwe, co dobre. Papieska wizja wychowania bazuje na tym co realne, istniejące, na zrozumieniu kim jest człowiek, czego pragnie i co ma zrobić, aby godnie przeżyć życie i zachować je na wieczność. Wychowanie to wprowadzanie w całą rzeczywistość, a nie tylko jej fragment. To rodzenie człowieka w człowieku. Wartość pedagogicznego przesłania Jana Pawła II stanowi nie tylko to czego nauczał, ale przede wszystkim to kim był. Będąc świadkiem dawał nadzieję. Jan Paweł II wskazywał na pracę, jako element wychowania. Wymagając wiele od siebie, umiał wymagać od innych, a w szczególności umiał wymagać od dzieci i młodzieży. Uczył odwagi w poszukiwaniu prawdy. Pokazywał, że chrześcijaninem jest się wszędzie bez względu na stanowisko, względy czy okoliczności. Akcentował niepowtarzalną godność każdego i potrzebę międzyludzkiej solidarności. Bronił ubogich, skrzywdzonych i nienarodzonych. Był głosem tych, którzy głosu nie mieli. Podstawową troską Jana Pawła II była prawda. Twierdził, że prawdę trzeba bardziej kochać niż samego siebie.

Jako ostatni wystąpił dr Filip Cieply (KUL) z referatem nt. „Cele kary kryminalnej w świetle nauczania Jana Pawła II”. Prelegent zaznaczył, że wizja celów kary kryminalnej rekonstruowana z nauczania Jana Pawła II ma charakter komplementarny i wielowymiaro-

wy. Kara kryminalna ma naprawić nieporządek prawny i moralny wywołany przestępstwem, a przez to zadośćuczynić sprawiedliwości i wyrównać wyrządzoną ofierze krzywdę (cel sprawiedliwościowy), sprawiedliwa kara zarazem w sposób najbardziej odpowiadający naturze człowieka stoi na straży bezpieczeństwa publicznego (cel ochronny) i realizuje cele prewencyjne; oprócz tego kara ma być pomocą i bodźcem do poprawy przestępcy (cel poprawczy), a także drogą pokuty i wewnętrznego uwolnienia od zła (cel ekspiacyjny). Według Jana Pawła II odbywana kara może stać się miejscem poznania prawdy o sobie i poznania Boga, który jest miłością miłosierną. Sprawiedliwa kara może pomóc w przemianie duchowej (duchowy wymiar kary).

Po przerwie nastąpił czas na osobiste świadectwa oraz dyskusję. Spotkanie zamknęła wizyta uczestników w Areszcie Śledczym. Nie ulega wątpliwości, że podniesione podczas konferencji ogólne zagadnienia natury filozoficznej i teologicznej wybrane z bogactwa nauczania Jana Pawła II mogą i powinny stać się solidną podbudową oraz drogowskazem dla szczegółowych analiz z zakresu kryminologii, prawa karnego, penitencjarystyki czy pedagogiki resocjalizacyjnej. Należy zaznaczyć, że organizatorzy zapowiedzieli publikację materiałów konferencyjnych.

Nota o autorze:

dr Filip Cieply, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli, Instytut Prawa. Główne kierunki zainteresowań: prawo karne, kryminologia, penologia.